

דבר העורכת

הגיליון הנוכחי רואה אור לעת סתיו, עם פתחה של השנה החדשה, והנה אנו עדיין בתהליכים של התמודדות רגשית מתמשכת. דומה שנפרדנו מאיזו הוויה חברתית, תרבותית וחינוכית מוכרת, וטרם התעצבה לפנינו תמונה ברורה של מציאות חלופית. הכול עדיין מצוי בתנועה, באי-ודאות, בספקות ובשאלות. ובתוך כך אנו ממשיכים לכתוב על חוויות טיפוליות, על טקסטים תאורטיים, וגם על יחסים בין-אישיים המשפיעים במעגלי חיינו.

סמדר קופר-קיסרי מספרת על תוכנית המיועדת לפיתוח חוסן בגיל הרך, והמילה חוסן כמו מהדהדת בתוכה את המילה חיסון, ואת המשאלה לעמוד בהתמודדות הצפויה לנו. התוכנית שעליה מדובר כאן פועלת כבר שנים ברחבי הארץ, בעיקר ביישובי עוטף עזה, שבהם חשופה האוכלוסייה למצבי סיכון מתמשכים. המאמר נועד להציג את האפשרויות הטמונות בשימוש בבובות התיאטרון ככלי התערבותי לפיתוח חוסן בקרב ילדים צעירים ככלל, ובעיקר באפשרויות הטמונות בבובת התיאטרון ככלי מסייע בהתערבויות אישיות, משפחתיות וקהילתיות.

נועה גילי טראו מספרת על תהליכי כתיבה וקריאה המסייעים לסביבה הקרובה של האדם הסובל ממחלת האלצהיימר. בחלקו הראשון של המאמר מתואר התהליך הרגשי המורכב של הפיכת בני משפחה למטפלים עיקריים, ולצד זה השימוש בכתיבה שמאפשרת לנו להתמודד עם הכאב והאובדן. חלקו השני של המאמר פונה לספרי יומן אוטוביוגרפיים המתארים את החוויה האישית של הכותבים כמטפלים עיקריים בקרובי המשפחה שלהם המתמודדים עם אלצהיימר. אנו עדים ליכולתה של הכתיבה לסייע לסופרים האלה בהתמודדותם. ומעצם קריאתם הם משמשים עבור משפחות העומדות בפני חוויות דומות, מעין 'טקסט מדריך', עבורן ועבור המטפלים באמצעות אומנויות, וכל העוסקים עם אוכלוסיית החולים ובני משפחתם.

המאמר של **מיכל לב ועמיתותיה** מציג מחקר חלוץ מבוסס אומנות על ייצוג זיכרונות טראומטיים בצבעי מים בתוך אמבולנס. המחקר מציע את רכב האמבולנס כחלל פוטנציאלי לטיפול בתסמיני זיכרון טראומטיים ועיבודם באמצעות יצירה בצבעי מים. המחקר בדק אם יצירה בחומרים אלה מסייעת בהבעה וייצוג זיכרונות טראומטיים בקרב צוותי מגן דוד אדום, ואם כן – כיצד? במחקר השתתפו שלוש חוקרות וחמישה עובדים ומתנדבים במד"א בני 19–40 בעלי מאפיינים חברתיים-תרבותיים שונים זה מזה. המחקר כלל חמישה שלבים: ריאיון והעלאת הזיכרון הטראומטי; ציור בצבעי מים על ידי המשתתפים; תגובה יצירתית של החוקרות; דיון ועיבוד עם המשתתפים; ולבסוף ניתוח ועיבוד הנתונים. המחקר מחזק את תפיסת כלי היצירה ככלים מחקריים, ויש בו להוסיף מחשבה לקראת מחקר המשך עם אוכלוסיות רחבות יותר.

מעין מזור מביא בכתיבתו מבט פסיכואנליטי מרענן על שלושה מיתוסים של בריאה, המספרים על מקור החיים וההוויה, ומבטאים דפוסי חשיבה יסודיים הנוגעים לקיום האנושי. התנועה מן המחשבה הקונקרטית המעסיקה אותנו כאן ועכשיו אל המרחב הפוטנציאלי של המיתוסים עשויה להיות עבורנו עוגן רגשי ועיוני, בייחוד בימים אלה. המאמר המתאר את ההשוואה בין מיתוס הבריאה הבבלי, החית-חורי והיווני, מגלה נקודות דמיון בין מיתוסים של תרבויות רחוקות זו מזו בזמן, שצמחו באזורים גאוגרפיים שונים. מבין המוטיבים המופיעים בשלושת המיתוסים ניכר את היחסים בין בני משפחה, המאבק הבין-דורי והאלימות המינית. הדמיון בין המיתוסים יכול לנבוע מן התפיסה שיש להם מקור ארכיטיפי אחד, והסבר אפשרי אחר הוא ההסבר הפסיכואנליטי, הרואה במיתוסים סמלים למציאות פסיכולוגית אוניברסלית.

מאיה וולקן כותבת על ספר חדש בעריכתן של הילדה ונגרובר ושרון שייקלין, מחלוצות התחום של הטיפול בתנועה ומחול. תרומתו החשובה של קובץ זה היא ריבוי נקודות המבט של הנוף הטיפולי בתנועה ובמחול. לאורך הקריאה בפרקי הספר מתגבשת בקורא חוויה של זהות מקצועית מעוגנת, עמוקה ועשירה, ששורשיה בעולם

המחול והיצירה. הספר ערוך בשלושה חלקים. השער הראשון מציע המשגות פילוסופיות ותאורטיות של תחום הטיפול בתנועה ומחול, בהתייחסות להיסטוריה, תרבות ותאוריות פסיכולוגיות ופסיכואנליטיות התומכות בשימוש ביצירתיות כסוכנים טיפוליים המיטיבים עם הנפש. השער השני מציע מאמרים מחקריים שעונים במידה רבה על הצורך בבחינה אמפירית של הגישה. השער השלישי מתייחס לתחום הקליני, ומציע תובנות המבוססות על התנסות של מטפלים בתחומי טיפול שונים, באוכלוסיות ובתרבויות מגוונות.

לסיכום, אפשר לראות כי הגיליון חובק תחומי עניין מגוונים, שלקוחים ממקומות וזמנים רחוקים וקרובים, ומן השפות השונות בתחומי הטיפול באמצעות אומנויות. הניסיון לאסוף את הטקסטים האלה כולם יחד מבטא את הצורך העמוק בנחיצותו של מרחב החלמה, שיחזיק עבורנו היבטים יצירתיים, נפשיים ופיזיים. המציאות הקונקרטית המורכבת, והטקסטים האלה המספרים עליה, מניעים אותנו לבקש את המקום המטפורי של מרחב ההחלמה. יש שהוא עשוי לצמוח ולהיות בתוך המפגש של כל אחד מאיתנו עם הטקסטים שכאן ומבעדם.

נאחל לכולנו שנה טובה ושלווה.

שלכם,

ד"ר נעמה לב ארי, עורכת כתב העת בין המילים